XI. Archeologiniai žvalgymai
Archaeological field surveys

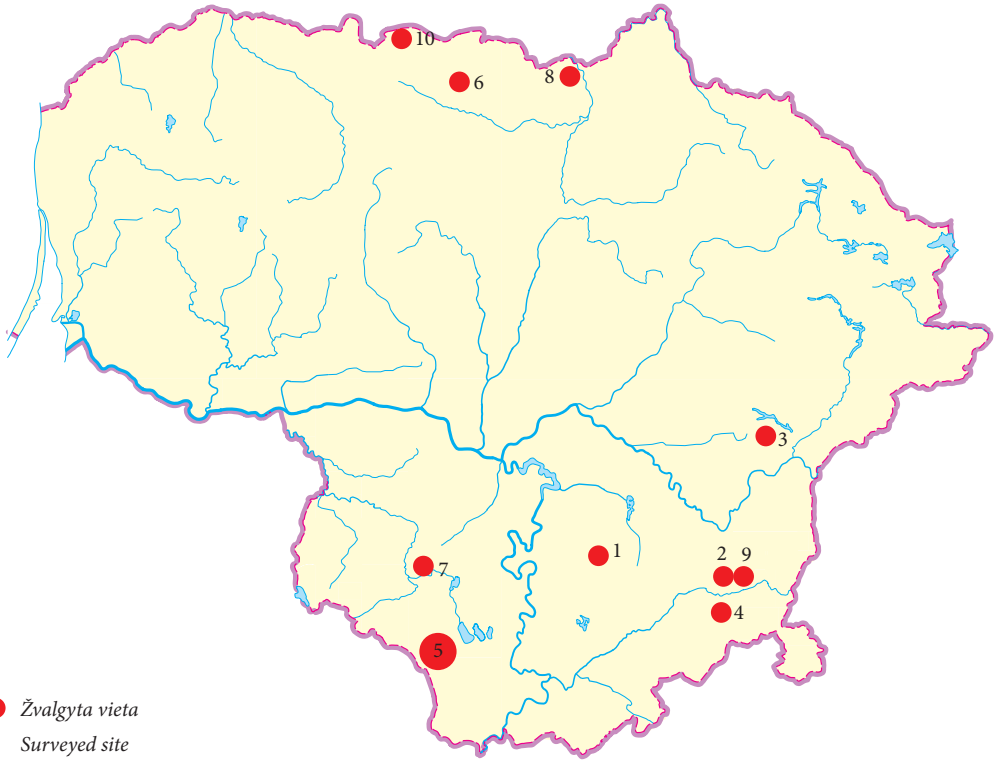

● *Žvalgyta vieta*
Surveyed site

1. *Albinava*
2. *Arliškės*
3. *Daukšiai*
4. *Kidarai*
5. *Lazdijų r.*
6. *Noriūnai*
7. *Padovinys (žr. I)*
8. *Šakarniai*
9. *Vilkiškės*
10. *Žagarė*

Jonas Balčiūnas

Piliakalnis prie Merkio upės

KPC archeologai 2009 m. rudenį žvalgė Merkio aukštupyje, į ŠV nuo Turgelių esantį Vilkiškių piliakalnį. Žvalgymo metu buvo nustatyta piliakalnio teritorija, GPS prietaisu užfiksuotos teritorijų ribų posūkio taškų koordinatės, piliakalnis apžiūrėtas ir nufotografuotas.

Apie Šalčininkų r. Vilkiškių kaime esančią į piliakalnį kiek panašią kalvą dar 1989 m.

1 pav. Vilkiškių piliakalnis iš PV. A. Strazdo nuotr.
Fig. 1. Vilkiškiai hillfort as seen from the SW.
2 pav. Vilkiškių piliakalnis iš ŠV. A. Strazdo nuotr.
Fig. 2. Vilkiškiai hillfort as seen from the NW.

pavasarį MMT darbuotojams pranešė archeologas Valdemaras Šimėnas. Tais pačiais metais MMT apžiūrėjo spėjamą piliakalnį. Žvalgymo metu piliakalnio aikštelėje buvo pastebėtas rusvai pilkos žvyringos žemės sluoksnis, aptikta pora mažų molio tinko trupinėlių ir keli aptrupėję, lyg ugnyje buvę akmenukai, tačiau aiškaus piliakalniui būdingo kultūrinio sluoksnio ar keramikos nepastebėta, todėl nuspręsta, kad norint tiksliau nustatyti, ar tai tikrai piliakalnis, būtini bent jau žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Šalia piliakalnio buvusioje ariamoje dirvoje buvo pastebėta kaimavietės kultūrinio sluoksnio pėdsakų, aptikta žiestos keramikos. Jau gerokai vėliau, 2007 m. pavasarį, šią kalvą papildomai žvalgė KPC archeologas Bronius Dakanis ir žvalgymo ataskaitoje aprašė kaip piliakalnį. 2009 m. KPC archeologai vėl žvalgė šį objektą.

Vilkiškių piliakalnis yra apie 2,5 km į PV nuo Rudaminos–Turgelių kelio, 1,9 km į Š nuo Jašiūnų–Turgelių kelio, 700 m į ŠR nuo Vilkiškių tilto per Merkį, ir maždaug 50 m į Š nuo Merkio dešiniojo kranto, į P nuo Vilkiškių kaimo kelio, vedančio į Staniškes.

Piliakalnis įrengtas aukštumos krašto kyšulyje, kurį iš PV, P ir PR juosia Merkio slėnis, iš V ir R – šio slėnio daubos, o iš Š pusės nuo likusios aukštumos dalies skiria natūrali įduba. Šlaitai statūs, nuo 3–4 m aukščio ŠV, Š ir ŠR pusėse iki 10–12 m PV, P ir PR (1, 2 pav.). Nuo daubų ir Merkio slėnio pusių šlaitai apaugę lapuočiais medžiais ir krūmais, tik ŠV ir Š pusės dirvonuoja. P šlaitas gerokai nuslinkęs paplovus Merkiui, o Š, ŠR ir R apardyti juose iškastų bulviarūsių. Piliakalnio aikštelė orientuota beveik Š–P kryptimi, netaisyklingo ovalo – beveik pusmėnulio pavidalo, maždaug 45 m ilgio V–R kryptimi ir apie 25 m pločio, iki 2 m iškiliu viduriu, žemesne V dalimi. Atrodo, aikštelė buvo ariama, dabar didžioji jos dalis dirvonuoja, kai kur auga nedideli krūmai, pastebimos senų duobių žymės, o žemesnis V kraštas tikriausiai seniau buvo kiek nukastas – jame dar matosi maždaug 10 m ilgio, 4 m pločio ir iki 1 m gylio iškasa. Aikštelės ŠV, Š, ŠR kraštus juosia lenktas apie 30 m ilgio, iki 10 m pločio ir iki 1,2–1,5 m aukščio (ŠV gale) nuo aikštelės pylimas, kuris R–PR gale žemėja ir susilygina su aikštele. Šio pylimo status išorinis maždaug 3–4 m aukščio šlaitas leidžiasi į natūralią įdubą, skiriančią piliakalnį nuo likusios aukštumos dalies. Pylimo viršuje matosi pora senų, jau beveik užslinkusių duobių, jo R–PR dalis, atrodo, išskleista ariant, o išorinis šlaitas apardytas jame iškastų bulviarūsių. Šalia pylimo, piliakalnio aikštelės pusėje matosi iki 3–4 m pločio ir iki 0,5–0,7 m gylio griovys, kuris kaip ir piliakalnio pylimas į PR galą siaurėja ir seklėja.

Piliakalnio aikštelėje išraustuose kurmiarausiuose vietomis pastebėtas tamsesnės rusvai pilkos žemės sluoksnis – neaišku, ar tai piliakalnio kultūrinio sluoksnio pėdsakai, ar tiesiog armuo. Į Š nuo piliakalnio esančioje natūralioje, jį nuo likusios aukštumos dalies skiriančioje įduboje pastebimas kaimavietės kultūrinis sluoksnis.

Pagal išvaizdą šį apardytą piliakalnį, matyt, reikėtų datuoti I tūkst.

The hillfort on the river Merkys

In the autumn of 2009, KPC archaeologists surveyed the upper reaches of the Merkys and Vilkiškiai hillfort located to the NW of Turgeliai. During the survey, the area occupied by the hillfort was determined, the coordinates of the area's waypoints were recorded using a GPS receiver, and the hillfort was inspected and photographed.

Vilki kiai hillfort was created on a highland spur which is bounded on the SW, S, and SE by the Merkys valley, on the W and E by combes ending in the river valley, and on the N, by a natural depression that separates it from the remaining part of the highland. The scarps are steep, from 3–4 m high on the NW, N, and NE sides to 10–12 m high on the SW, S, and SE sides (Figs. 1, 2). The scarps on the combe and Merkys valley sides were partially covered with deciduous trees and bushes, only on the NW and N sides has the soil been worked. The S scarp has considerably collapsed after being undermined by the Merkys, while the N, NE, and E scarps have been damaged by the potato cellars dug into them. The flat hilltop is an irregular N–S oval, almost a crescent shaped, roughly 45 m long and about 25 m wide, with the centre up to 2 m higher and the W part lower. The hilltop's NW, N, and NE edges are bounded by an earthwork about 30 m long, up to 10 m wide, and up to 1.2–1.5 m high (at the NW end). The earthwork's E – SE end slopes down to the level of the hilltop. This earthwork's steep, roughly 3–4 m high external scarp descends to the natural depression separating the hillfort from the remaining part of the highland. At the top of the earthwork are seen a pair of old, now almost filled in pits; its E – SE part was apparently flattened out through ploughing, and its external scarp was damaged through the potato cellars dug into it. A ditch up to 3–4 m wide and up to 0.5–0.7 m deep, which, like the earthwork, becomes narrower and shallower at the SE end, is seen just inside the earthwork.

A layer of darker, brownish grey soil was noticed in the molehills dug in the flat hilltop; it is not clear whether this is traces of the hillfort's cultural layer or simply arable topsoil. To the N of the hillfort in the natural depression separating it from the remaining part of the highland, a village cultural layer was noticed.

According to the appearance of the damaged hillfort, it should apparently be dated to the 1st millennium.

Jonas Balčiūnas

Nauji pilkapynai Rytų Lietuvoje

KPC archeologai 2009 m. pavasarį žvalgė Aukštadvario regioniniame parke esantį Albinavos pilkapyną ir Daukšių pilkapyną Asvejos regioniniame parke, o 2010 m. pavasarį – Arliškių ir Kidarų pilkapynus Šalčininkų r. Žvalgymų metu buvo nustatytos pilkapynų teritorijos, GPS prietaisu užfiksuotos teritorijos kampų ir pilkapių sampilų centrų koordinatės, pilkapiai išmatuoti ir nufotografuoti.

Apie **Albinavos pilkapyną** KPC pranešė Aukštadvario regioninio parko direktorius Vaclovas Plegevičius. Šį pilkapyną, taip pat parodžius V. Plegevičiui, 2008 m. žvalgė ir trumpai aprašė Vykintas Vaitkevičius (žr. *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 503).

Albinavos pilkapynas yra Trakų r. Aukštadvario sen., apie 1,4 km į PV nuo daubos, vadinamos Velnio duobe, 1,1 km į ŠV nuo Albinavos kaimo, 1 km į R nuo Gelionių ežero, 700 m maždaug ta pačia kryptimi nuo Poliesio kaimo (Prienų r.) sodybų ir 150 m į ŠR nuo Aukštadvario–Gelionių miško kelio, Trakų miškų urėdijos Aukštadvario girininkijos Mergiškių miške, kvartalo 15 PV dalyje, Aukštadvario regioninio parko Mergiškių gamtos draustinio teritorijoje.